

ligheden ikke er benyttet til at korrigere og supplere i højere grad, end tilfældet er. Skildringen i bogens første del af den 'økologiske krise' (Anatomy of the Crisis) mangler stadig dokumentation og analyse, såvel som omtale af vigtige hændelser - fx af klimaforhold ('den lille istid' nedsatte således i en årrække landbrugets produktion). Anden del af bogen om 'den økologiske revolution' omfatter ændringerne i jordbrugsteknik og i anvendelse af energi- og råmaterialer uden, at der påvises nogen 'revolution'. En hovedvægt lægges på den rolle, kløveren som kvælstofsamler spiller i jordbruget. Det synes Kjærgaard magtpåliggende at fastslå, at det var bønderne selv, der gradvist indførte kløveren. I virkeligheden var det øjensynligt mest ved godsejeres og præsters mellemkomst, at planten blev inddraget i driften, hvilket fx godsregnskaber viser. Resultatet af fornyelse er beskrevet i del III, og forklaringen derpå efter Kjærgaard i del IV. I modsætning til gængs historieskrivning mener han, at 'revolutionen' fandt sted fra neden. Reformisterne, hovedsageligt adelige, kom med deres landreformer først på scenen bagefter. Det er vel i hovedsagen om denne forklarings rigtighed, debatten har stået. De fleste tilgængelige oplysninger, også Kjærgaards, peger på, at 'moderne' landbrugsmetoder - derunder anvendelse af kløver - stort set alene indførtes på hoved- og præstegårde og ret sent i 1800-tallet under kraftig inspiration af den ny embedsadel, hvoraf mange kom fra det landbrugsmæssigt avancerede Holsten. Ny afgrøderotationer, langt givtigere end de gamle trevangs- eller græsmarksystemer, erkendtes at være mulige også for bøndergårdes drift. Men idéens realisation krævede, at fællesskabets jordfordeling ændredes: landbrugsreformer blev ønskelige - og blev ført ud i livet ved den centralistiske regerings hjælp og i velforstået egeninteresse! Bondestandens interesse synes at have været beskednen, før selvejet gjorde de ny metoders indførelse attraktiv. Landsstyret og dets mænd har efter denne opfattelse spillet en betydelig rolle - men det mener Kjærgaard altså ikke. Det er, også for geografer, et fantastisk spændende stof, Kjærgaard har behandlet: hovedtrækkene i det danske kulturlandskab prægedes i perioden. Forhåbentlig bliver hans spændende og velskrevne bog mindre opfattet som den endelige, kanoniske beretning om landbrugsevolutionen, men snarere som anledning til, at frugtbar diskussion og forskning igangsættes.

Sofus Christiansen

B. Fritzbøger: Kulturskoven, - dansk skovbrug fra oldtid til nutid.

Gyldendal, København 1994. 439 s., ill., 24 cm. Pris uoplyst. Den foreliggende skovhistorie omfatter tre dele: et historisk rids af skovudviklingen i Danmark; - en skildring af de skiftende former for brug af skov; og skovbrugets relation til samfundet. Bogen udfylder et savn af en samlet tekst over emnet. Savnet har især været følt vedr. anden del: den vekslende brug af skoven til indsamling og jagt, til husdyrhold, skovagerbrug og stævnskov, tømmer og brændsel. Den interessante overgang fra den uregulerede skovanvendelse før 1800 til den senere, ordnede brug er velbeskrevet og -illustreret. For geografer er det en meget vel-

kommen bog, der smukt supplerer den gængse viden om landskabet - oven i købet på overskuelig og lettilgængelig måde.

Sofus Christiansen

Human Resources and Industrial Spaces, - a perspective on globalization and localization. B. van der Knaap & R Le Heron (Eds.).

Wiley, Chichester 1995. X, 245 s., ill., 24 cm. GBP 35.-.

Bogen er resultatet af en række møder i den Internationale Geografiske Unions kommission for 'Industrial Change'. Bogen er traditionelt opbygget for et samleværk; en introduktion og en konklusion af redaktørerne ridses de overordnede problemstillinger op. Dernæst følger otte artikler placeret under tre hovedtemaer: Globalization and labour, Culture and Industrial Organization og Localization and Human Resources. Bogens udgangspunkt er den økonomiske omstrukturering med dens tydelige internationaliserings-præg på den ene side og på den anden den statslige regulering af forholdet mellem stat, kapital og arbejdskraft. Mens der hersker betydelig enighed i faglige kredse om de to nævnte forholds betydning for omstruktureringssproessen, så er der udtalt uenighed m.h.t. konsekvenserne for den geografiske arbejdsdeling, både i og mellem i- og u-lande. Det gælder ikke mindst sen-80'ernes diskussion af de industrielle distrikter. Økonomiens internationalisering og nedbrydningen af de økonomiske grænser, gennemtvinger udviklingen af nye måder at udvikle den lokale økonomi. Følgelig er det rent logisk, at 1990ernes hovedspørgsmål i industripolitikken er skabelsen af nye 'industrial spaces', der kan indplaceres i den globale økonomi. De nye, 'industrial spaces', opfattes af forfatterkollegiet som et komplekst svar fra regional side på kombinationen af voksende internationalisering af økonomien mm og afprøvning af nye måder at regulere og påvirke de økonomiske strukturer på. Herved bliver det afgørende vigtigt at have kendskab til hvilke forhold, ikke mindst de, der benævnes 'human resources', der har betydning for enkelte lokaliteter og deres aktiviteter. I konklusionen peges på forholdet mellem offentlig og privat sektor som strategisk vigtig for en forståelse af handlingsrummet for en succesfuld erhvervspolitik, samt at industripolitikens målsætning og instrumentarium skal afpasses den geografiske skala. Det er især introduktionen og konklusionen, der er bogens styrke.

Hans Thor Andersen

Regional Capitals, - past, present, prospects: Ghent, Groningen, Münster, Norwich, Odense, Rennes. P. Kooij & P. Pellenburg (Eds.).

Van Gorcum, Assen 1994. VIII, 264 s., ill., 25 cm. NLG 49.50.

Bogen er resultatet af et symposium, der afholdtes i 1990 i anledning af byen Groningens 950 års jubilæum. Tema var de 'regionale hovedstæder' og deres fremtidige muligheder i lyset af bl.a. den europæiske integrationsproces. Hver af titlens seks byer er behandlet af to forfattere, hvad der nogle gange giver lidt afgrænsningsproblemer med bl.a. overlap, men i de fleste tilfælde